

5. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. Вид. 10-е, доповнене. Львів: Край, 2008. 224 с.
6. Гусарев С. Д., Олійник А. Ю., Слюсаренко О. Л. Теорія права і держави: навчальний посібник. К.: Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність", 2008. 270 с.
7. Юридична енциклопедія: в 6 т. / ред.-упоряд. Ю.С.Шемшученко. К.: «Українська енциклопедія», 2004. Т.6. 2004. 768 с.
8. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: навчальний посібник. Харків: Консум, 2002. 160 с.

REFERENCES:

1. Lipkan, V., & Maksymenko, Yu. (2011). Natsiobezpekoznavstvo: problemy formuvannia katehoriino-poniatiinoho aparatu. [National security studies: problems of forming a categorical and conceptual apparatus]. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*. № 8. 7-11. [in Ukrainian].
2. Lipkan, V.A. (2006). Natsionalna bezpeka Ukrainy. [National security of Ukraine]. *Navchalnyi posibnyk*. 552. [in Ukrainian].
3. Skoruk, O.V. (2018). Osnovy natsionalnoi bezpeky: konspekt lektsii. [Fundamentals of national security: lecture notes]. 131. [in Ukrainian].
4. Kostytskiy, M.V. (2013). Filozofski ta naukoznavchi problemy yurysprudentsii (iak naukovo-praktychnoho kompleksu) ta okremykh haluzei yurydychnoi nauky. [Philosophical and scientific problems of jurisprudence (as a scientific and practical complex) and individual branches of legal science]. *Filozofski ta metodolohichni problemy prava*. № 1-2. 3-10. [in Ukrainian].
5. Rabinovych, P. M. (2008). Osnovy zahalnoi teorii prava ta derzhavy. [Basics of the general theory of law and the state]. *navch. posibnyk*. Vyd. 10-e, dopovnene. 224. [in Ukrainian].
6. Husariev, S. D., Oliinyk, A. Yu., Sliusarenko, O. L. (2008). Teoriia prava i derzhavy. [Theory of law and the state]. *Navchalnyi posibnyk*. Vseukrainska asotsiatsiia vydavtsiv "Pravova yednist". 270. [in Ukrainian].
7. Shemshuchenko, Yu.S. (Ed.) (2004). Yurydychna entsyklopediia. [Legal encyclopedia]. «Ukrainska entsyklopediia». Т.6. 768. [in Ukrainian].
8. Rabinovych, P.M. (2002). Osnovy zahalnoi teorii prava ta derzhavy. [Basics of the general theory of law and the state]. *Navchalnyi posibnyk*. Kharkiv: Konsum. 160. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 6.11.2023

УДК 34.096

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-15-189-195

Артем'єва Анна Михайлівна,

аспірантка кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін

Інституту права та суспільних відносин

ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

e-mail: falushi83@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0001-1391-5336>

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ОСВІТУ СОЦІАЛЬНО ВРАЗЛИВИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ

У статті досліджено державну політику у сфері забезпечення права на освіту соціально вразливих верств населення, проаналізовано нормативно-правову базу України, яка має значний вплив на регулювання досліджуваного питання.

Автором привернуто увагу, що право на освіту є ключовим соціальним і культурним правом людини, закріпленим у Конституції України та численних міжнародних правовстановлюючих документах. Зауважено, що саме здобуття освіти представниками вразливих категорій населення значно розширяє їхні можливості та відкриває шлях до покращення їхніх життєвих умов та подолання несприятливих обставин, які роблять даних осіб вразливими.

На думку автора, соціально вразливі верстви населення - це групи людей, які потребують допомоги від держави для забезпечення реалізації ними прав та свобод з урахуванням умов складної життєвої ситуації в яких вони перебувають. Також виокремила соціально вразливі верстви населення для яких реалізації права на освіту є вкрай важливою. Проте такий перелік не може бути вичерпним, бо вразливість населення у період соціальних потрясінь, збройних конфліктів значно посилюється.

Привернуто увагу, що державна політика забезпечення права на освіту стосується не лише осіб, які мають фізичних вади, є малолітніми чи неповнолітніми тощо, але й інших осіб, що також потребують врегулювання їхнього права на освіту, а саме: особи, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк та внутрішню переміщені особи.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, державна політика, освіта, особи з інвалідністю, право на освіту, соціально вразливих верств населення, суб'єкти владних повноважень.

Artemieva A. STATE POLICY IN THE SPHERE OF ENSURING THE RIGHT TO AWARENESS OF SOCIALLY VULNERABLE PEOPLE

The article examines the government's policy in the sphere of ensuring the right to understand the socially diverse beliefs of the population, and analyzes the legal and regulatory framework of Ukraine, which has a significant impact on the regulation of socially diverse nutrition.

The author pays respect that the right to information is a key social and cultural right of people, enshrined in the Constitution of Ukraine and numerous international legal documents. It is appreciated that the opportunity to educate representatives of different categories of the population significantly expands their capabilities and opens the way to brightening their living minds and a number of unpleasant situations that will stop these particular spills them.

In the author's opinion, the social beliefs of the population are influenced by these groups of people who will require assistance from the state to ensure the implementation of their rights and freedoms from the peace of minds of the complex living situation in which there is a stink. It also strengthened the social influence of the population for the implementation of the right to light and is extremely important. However, such a shift cannot be exhausted, because the population flow during the period of social upheavals and violent conflicts will definitely intensify.

It is appreciated that the government's policy of ensuring the right to access is not limited to those who may be physically ill, including minors and minors, but also others who may also require adjustment Their right to light, and also: individuals who suffer from punishment in the form of a decrease in will or a decrease in will on the whole line and internal displacement of the individual.

Key words: internal displacement of an individual, government policy, illumination, individuals with disabilities, the right to illumination, socially diverse beliefs of the population, subjects of sovereignty.

Постановка проблеми. Конституція України проголошує Україну суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою (стаття 1), головним обов'язком якої є утвердження і забезпечення прав і свобод людини (стаття 3). Одним із базових конституційних прав громадянина України є право на освіту. Держава зобов'язана забезпечити доступність здобуття освіти на усіх рівнях (стаття 53) [1].

Освіта є ключовим соціальним і культурним правом людини, закріпленим у численних міжнародних правостановлюючих документах: Загальній декларації прав людини, Декларації прав дитини, Міжнародному пакту про економічні, соціальні і культурні права, Хартії Європейського Союзу про основоположні права тощо.

Однією з цілей сталого розвитку є забезпечення інклюзивної та рівної якісної освіти для всіх та заохочення навчання впродовж всього життя [2].

Важливість освіти важко переоцінити. Освіта сприяє демократії, миру, толерантності, розвитку та економічному зростанню. Наявність освіти допомагає людям отримати доступ до всіх інших прав людини, а також сприяє в подоланні бідності.

Водночас, є певні вразливі верстви населення, для яких доступ до освіти може бути ускладненим, та необхідне втручання з боку держави для створення умов для забезпечення такого доступу. Адже саме здобуття освіти представниками вразливих категорій населення значно розширяє їхні можливості та відкриває шлях до покращення їхніх життєвих умов та подолання несприятливих обставин, які роблять даних осіб вразливими.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти дослідження соціально вразливих верств населення у сфері освіти здійснювали провідні українські та зарубіжні вчені та дослідники, а саме: Артеменко А., Буяджи Д., Ільченко Н., Жиленко Р., Мальцева О., Матвеева Л., Пасічніченко С., О. Рєвніцєва, Семигіна Т., Таланчук І., Терещенко А. тощо. Однак в умовах значного зростає кількість соціально вразливі верстви населення під час воєнного стану та оновлення нормативно-правової бази виникає необхідність дослідження державної політики у сфері забезпечення права на освіту соціально вразливих верств населення.

Мета статті полягає у виявленні основних характеризуючих рис правових засад формування державної політики у сфері забезпечення права на освіту соціально вразливих верств населення в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку Матвієнка І.Л., метою соціальної держави є забезпечення свободи, добробуту і соціального захисту всіх громадян та, зокрема, підтримка найбільш вразливих верств населення [3]. Одним із основних завдань соціальної держави є створення умов для реалізації конституційних прав і свобод людини, у т.ч. і права на освіту.

Базовим нормативно-правовим актом у цій сфері є Закон України «Про освіту», який визначає, що держава здійснює соціальний захист здобувачів освіти у випадках, визначених законодавством, а також забезпечує рівний доступ до освіти особам із соціально вразливих верств населення (стаття 3). Держава гарантує усім громадянам України та іншим особам, які перебувають в Україні на законних підставах, а також кожній дитині незалежно від підстав її перебування в Україні право на безоплатне здобуття повної загальної середньої освіти (стаття 4) [4].

Відповідно до частинь третьої статті 3 Закону України «Про вищу освіту» формування і реалізація державної політики у сфері вищої освіти забезпечуються шляхом створення та забезпечення рівних умов доступу до вищої освіти, у тому числі забезпечення додатковою підтримкою в освітньому процесі осіб з особливими освітніми потребами, зокрема психолого-педагогічним супроводом, створення для них вільного

доступу до інфраструктури закладу вищої освіти, надання особам, які навчаються у закладах вищої освіти, пілг та соціальних гарантій у порядку, встановленому законодавством [5].

Вважаємо за доцільне сформувати певне бачення поняття «соціально вразливі верстви населення» керуючись чинною нормативно-правовою базою. Відповідно до статті 1 Закону України «Про соціальні послуги» вразливі групи населення варто визначати як особи/сім'ї, які мають найвищий ризик потрапляння у складні життєві обставини через вплив несприятливих зовнішніх та/або внутрішніх чинників. При цьому складні життєві обставини визначаються як обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа/сім'я не може подолати самостійно [6].

Перелік несприятливих чинників наведено у Законі України «Про соціальні послуги» та у Порядку організації надання соціальних послуг, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 587 на виконання вказаного закону [7].

Варто звернути увагу, що Закон України «Про освіту» виділяє окрему категорію осіб з особливими освітніми потребами – це особи, які потребують додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення їм права на освіту. Держава зобов'язана створити умови для здобуття освіти такими особами з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, виявляти та усувати фактори, що перешкоджають реалізації прав і задоволенню потреб таких осіб у сфері освіти [4]. Для цього державна освітня політика має забезпечити розвиток інклюзивного освітнього середовища, у тому числі у закладах освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання осіб з особливими освітніми потребами. Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку, а тривалість здобуття ними початкової та базової середньої освіти може бути подовжена.

Інклюзивне навчання передбачає отримання освіти особами з особливими освітніми потребами в загальному освітньому середовищі разом з усіма іншими учнями чи студентами за місцем свого проживання. Інклюзивне навчання здобувачів освіти базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників. Для забезпечення навчання осіб з особливими освітніми потребами заклади освіти мають створити умови відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей. Серед таких умов: наявність сурдоперекладача, наявність у будівлі закладу освіти зовнішніх сходів і пандусів, обладнаних поручнями відповідно до ДБН В.2.2-17:2006 «Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення»; наявність туалету, обладнаного універсальною кабіною, доступною для осіб, які пересуваються на колісних кріслах; наявність кімнати для медичного працівника, в якій можливо здійснювати індивідуальні медичні процедури тощо.

Завдяки інклюзивному навчанню діти з особливими освітніми потребами отримують можливість соціалізації, розвитку своїх інтересів і талантів і подальшої інтеграції в суспільство, вступу до професійних і вищих закладів освіти.

Отже, соціально вразливі верстви населення - це групи людей, які потребують допомоги від держави для забезпечення реалізації ними прав та свобод з урахуванням умов складної життєвої ситуації в яких вони перебувають.

У контексті нашого дослідження щодо можливостей реалізації права на освіту, на нашу авторів, можна виокремити такі соціально вразливі верстви населення: дітей з інвалідністю; бездомних дітей; дітей з малозабезпечених сімей; дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування; дітей, чий батьки або особи, які їх заміняють, ухиляються від виконання своїх обов'язків із виховання або позбавлені батьківських прав; осіб, які постраждали від жорстокого поводження чи домашнього насильства; осіб, які потрапили в ситуацію торгівлі людьми; дітей, тривала хвороба чи інвалідність чийх батьків перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки; дітей, чий батьки є трудовими мігрантами; дітей, які перебувають у закладах інституційного догляду та виховання; дітей, які перебувають на вихованні в сім'ях опікунів, піклувальників, прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу; дітей, влаштованих в сім'ю патронатного вихователя; дітей, які систематично самовільно залишають місце проживання; неповнолітніх одиноких матерів; осіб з особливими освітніми потребами; осіб, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи; внутрішньо переміщених осіб; учасників антитерористичної операції та осіб, які здійснювали заходи із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації; осіб, чий батьки загинули або зазнали поранення збройної агресії Російської Федерації осіб, які проживають на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на тимчасово окупованій території України.

Цей перелік не є вичерпним, крім того, він постійно актуалізується законодавцем, зокрема з огляду на триваючу збройну агресію російської федерації, яка спричиняє потребу нових верств населення у додатковому соціальному захисті з метою реалізації свої конституційних прав. Взагалі вразливість населення у період соціальних потрясінь, збройних конфліктів значно посилюється, адже вони є тими зовнішніми чинниками, які створюють складні життєві обставини практично для усіх громадян.

Крім того, у рамках нашого дослідження ми вирішили зупинитися саме на забезпечення державою доступу до освіти представників окремих вразливих суспільства. Так, доступ представників відповідних вразливих груп до освіти регулюється численними законами України, зокрема «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про охорону дитинства», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей», «Про забезпечення

організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» тощо.

Відповідно до статті 19 Закону України «Про охорону дитинства» діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування (за винятком тих, які мають вади фізичного та розумового розвитку і не можуть навчатися в загальних закладах освіти), навчаються в загальноосвітніх школах. Для дітей з інвалідністю та осіб з інвалідністю з дитинства, які потребують опіки і стороннього догляду, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки, за згодою батьків дітей або осіб, які їх замінюють, забезпечує навчання в загальноосвітніх та спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах за відповідними навчальними програмами, у тому числі і в домашніх умовах. Діти з інвалідністю та особи з інвалідністю з дитинства, які перебувають у реабілітаційних закладах, мають право на здобуття освіти за індивідуальними навчальними програмами, які узгоджуються з індивідуальними програмами реабілітації дітей з інвалідністю та осіб з інвалідністю з дитинства [8]. Питання забезпечення права на освіту є ключовим для дітей, адже сприяння їх розвитку сьогодні є вкладом у наше майбутнє. Діти не в змозі захистити свої права, тому держава піклується про базові освітні потреби та створює умови для їх розвитку в інклюзивному та соціальному просторі з метою забезпечення потреб кожного.

Водночас Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» врегулює право на освіту осіб з інвалідністю, що на думку законотворців, виявляється у створенні правових, економічних, політичних, соціальних, психологічних та інших умов для забезпечення їхніх прав і можливостей нарівні з іншими громадянами та полягає, зокрема, у виявленні, усуненні перепон і бар'єрів, що перешкоджають забезпеченню прав і задоволенню потреб, у тому числі стосовно доступу, з урахуванням індивідуальних можливостей, здібностей та інтересів - до освіти. (стаття 4) [9].

В умовах воєнного стану Державна служба статистики України надає дані лише станом на 1 січня 2021 року та зазначає, що в Україні налічується 2 мільйони 703 тисячі людей з інвалідністю, з них 163,9 тисячі дітей [10]. Виходячи із зазначеного та наявної статистики можна стверджувати, що формування інклюзивного середовища та забезпечення архітектурної доступності є ключовими умовами державної політики для забезпечення реалізації особами з інвалідністю права на освіту. Ось чому для реалізації права на професійну (професійно-технічну), фахову передвищу та вищу освіту особами з інвалідністю заклади професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти створюють їм необхідні умови для здобуття відповідної освіти, а без зазначеного фактично становлення та розвиток осіб з інвалідністю неможливий.

Відповідно до статті 22 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» спеціальні умови для здобуття вищої освіти за державним замовленням і за рахунок цільових пільгових державних кредитів надаються: особам з інвалідністю, які не спроможні відвідувати навчальний заклад (за рекомендацією органів охорони здоров'я та соціального захисту населення); особам, у яких є захворювання, зазначені у Переліку захворювань та патологічних станів, що можуть бути перешкодою для проходження зовнішнього незалежного оцінювання; особам з інвалідністю I, II групи і дітям з інвалідністю віком до 18 років, яким не протипоказане навчання за обраною спеціальністю [9]. Тобто існує чіткий перелік осіб з інвалідністю забезпечення яких права на освіту є пріоритетним для України як соціальної держави.

Аналогічні підходи до забезпечення права на освіту бачимо і в Законі України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей». Встановлюються вимоги щодо навчання в навчальних закладах системи загальної середньої освіти або за індивідуальними навчальними програмами дітей, які перебувають у притулках для дітей служби у справах дітей, що безсумнівно є важливою умовою адаптації таких діток.

Водночас одним із основних завдань центрів соціально-психологічної реабілітації дітей є створення умов для здобуття дітьми освіти з урахуванням рівня їх підготовки [12]. Діти з груп тривалого (стаціонарного) перебування навчаються у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів, розташованих поблизу центру, або за індивідуальними навчальними програмами. В окремих випадках за рішенням місцевих органів виконавчої влади для забезпечення виконання покладених на центр завдань можуть створюватися загальноосвітні навчальні заклади [13].

Зауважимо, що така активна політика держави щодо освіти дітей та осіб з інвалідністю свідчить про прагнення до трансформації народу України з метою отримання актуальних знань, вмінь та навичок, які складають основу їхнього подальшого розвитку. Також основною формою забезпечення права на освіту є визначення або встановлення його у нормативно-правових актах та реалізація через відповідну систему впливу владно-управлінських органів з метою забезпечити реалізацію прав, гарантій, охорону та захист учасників цих відносин.

Зауважимо, що державна політика забезпечення права на освіту стосується не лише осіб, які мають фізичних вади, є малолітніми чи неповнолітніми тощо, але й інших осіб, що також потребують врегулювання їхнього права на освіту. Так, Законом України «Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк» передбачено, що центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, разом з

центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері освіти і науки, молоді та спорту, забезпечують надання особам, які відбувають покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк, з урахуванням потреб національної економіки можливості для здобуття освіти через систему навчальних закладів, в тому числі шляхом дистанційної форми навчання, з метою їх подальшої соціальної адаптації (стаття 7) [11].

Повномасштабне вторгнення окреслило ще одну соціально вразливу верству населення: внутрішньо переміщені особи. За даними Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України в Україні офіційно зареєстровано 4 867 106 внутрішньо переміщені особи, а за міжнародними оцінками кількість внутрішніх переселенців перевищує 7 мільйонів громадян. Ще понад 4 мільйони осіб зареєструвалися для отримання тимчасового захисту у Європі [14].

Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» взята на облік внутрішньо переміщена особа має право на продовження здобуття певного освітнього рівня на території інших регіонів України за рахунок коштів державного бюджету або інших джерел фінансування. Внутрішньо переміщені особи мають право на влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади. Влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади забезпечують місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень [15]. Забезпечення реалізації права на освіту внутрішньо переміщених осіб здійснюється з урахуванням їх кількості та потреб. Зазначимо, що діти з числа внутрішньо переміщених осіб чи діти, які мають статус дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів, які навчаються у дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних навчальних закладах незалежно від підпорядкування, типів і форми власності, забезпечуються безкоштовним харчуванням у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

З урахуванням вищевказаних законодавчих гарантій та положень Закону України «Про вищу освіту» Міністерство освіти і науки України затверджує також порядок прийому на навчання для здобуття вищої освіти, в якому визначає вразливі групи абітурієнтів, які можуть скористатися особливими умовами вступу до вищих навчальних закладів.

Так, відповідно до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2023 році, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 15 березня 2023 року № 276 (далі - Порядок прийому), у поточному році всі пільги можна розділити на 2 категорії: спеціальні умови участі у конкурсному відборі: право вступу без НМТ, за індивідуальною усною співбесідою чи творчим конкурсом; спеціальні умови зарахування на навчання на бюджет: вступ за квотою-1 та -2, переведення на вакантні бюджетні місця [16]. Водночас Порядком прийому визначаються соціально вразливі верстви населення, які необхідно обов'язково перевести на вакантні бюджетні місця, а також перелік таких осіб, які мають право на переведення на вакантні бюджетні місця.

У той же час реагуючи на умови воєнного стану, Порядком прийому для здобуття вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти осіб, які проживають на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 01 березня 2021 року № 271, регулюються особливості прийому на навчання у навчальні заклади осіб, місцем проживання яких є тимчасово окупована територія, територія населених пунктів на лінії зіткнення та адміністративній межі або які переселилися з неї після 01 січня 2023 року [17].

Висновки. На основі вищевикладеного, забезпечення права на освіту є головним напрямом державної політики, від якого залежатиме майбутнє нашої держави, її національна безпека, культура, соціально-економічний розвиток та її місце в умовах глобальних викликів. Державна політика у сфері забезпечення права на освіту соціально вразливих верств населення на сучасному етапі реформаційних процесів та умов воєнного стану знаходить під чітким контролем законодавця. Основне місце в цих питаннях належить суб'єктам владних повноважень, які здійснюють адміністративно-правове регулювання освіти в Україні.

Наявна нормативно-правова база дозволяє гарантувати та забезпечувати державною освітню політику, однак ця кількість актів є надзвичайно великою, що ускладнює пошук необхідного закріплення права на освіту для конкретної соціально вразливої версти населення. Тому пропонуємо вдосконалити державну політику у сфері забезпечення права на освіту соціально вразливих верств населення шляхом узгодження положень та усунення дублювання норм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. N 30. Ст. 141. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Офіційний сайт ООН. Цілі сталого розвитку. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs/4>
3. Матвієнко І.Л. Фінансування соціально вразливих верств населення: теоретичні аспекти дослідження. *Економічний вісник університету*. Випуск № 34/1. 2017. С. 274-282. URL: <https://economic-bulletin.com/index.php/journal/article/download/183/183/>
4. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

6. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
7. Про організацію надання соціальних послуг: постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 р. № 587. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>
8. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
9. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991 р. № 875-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Про соціальну адаптацію осіб, які відбувають чи відбули покарання у виді обмеження волі або позбавлення волі на певний строк: Закон України від 17 березня 2011 року № 3160-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17#Text>
12. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей Закон України від 02.06.2005 р. № 2623-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15#Text>
13. Про затвердження Типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей: постанова Кабінету Міністрів України від 28 січня 2004 р. N 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2004-%D0%BF#Text>
14. Офіційний сайт Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: <https://minre.gov.ua/>
15. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 року № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
16. Про затвердження Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2023 році: наказ Міністерства освіти і науки України від 15.03.2023 № 276. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0519-23#Text>
17. Про затвердження Порядку прийому для здобуття вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти осіб, які проживають на тимчасово окупованій Російською Федерацією території України: наказ Міністерства освіти і науки України від 01 березня 2021 року № 271. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0505-21#Text>

REFERENCES:

1. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] vid 28 chervnia 1996 r. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. N 30. St. 141. (in Ukrainian) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Ofitsiyni sait OON. Tsili staloho rozvytku [Official page of UN. Goals of stable development]. (in Ukrainian) URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs/4>
3. Matviienko I.L. Finansuvannia sotsialno vrazlyvykh verstv naselennia: teoretychni aspekty doslidzhennia [Financing of socially vulnerable segments of the population: theoretical aspects of the study]. Ekonomichnyi visnyk universytetu. Vypusk № 34/1. 2017. С. 274-282. (in Ukrainian) URL: <https://economic-bulletin.com/index.php/journal/article/download/183/183/>
4. Pro osvitu: Zakon Ukrainy [On education: Law of Ukraine] vid 5 veresnia 2017 roku № 2145-VIII. (in Ukrainian) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy [On higher education: Law of Ukraine] vid 01.07.2014 № 1556-VII. (in Ukrainian) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
6. Pro sotsialni posluhy: Zakon Ukrainy [On social services: Law of Ukraine] vid 17.01.2019 № 2671-VIII. (in Ukrainian) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
7. Pro orhanizatsiiu nadannia sotsialnykh posluh: postanova Kabinet Ministriv Ukrainy [On organization of provision of social services: resolution of the Cabinet of Ministers] vid 1 chervnia 2020 r. № 587. (in Ukrainian) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>
8. Pro okhoronu dytynstva: Zakon Ukrainy [On the protection of childhood: Law of Ukraine] vid 26 kvitnia 2001 № 2402-III. (in Ukrainian) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
9. Pro osnovy sotsialnoi zakhyschenosti osib z invalidnistiu v Ukraini: Zakon Ukrainy [On the basics of social security for persons with disabilities in Ukraine: Law of Ukraine] vid 21.03.1991 p. № 875-XII. (in Ukrainian) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
10. Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. (in Ukrainian) URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
11. Pro sotsialnu adaptatsiiu osib, yaki vidbuvaiut chy vidbulu pokarannia u vydi obmezhenia voli abo pozbavlennia voli na pevnyi strok: Zakon Ukrainy [On the social adaptation of persons who are serving or have served a sentence in the form of restriction of liberty or deprivation of liberty for a certain period: Law of Ukraine] vid 17 bereznia 2011 roku № 3160-VI. (in Ukrainian) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3160-17#Text>
12. Pro osnovy sotsialnoho zakhystu bezdomnykh osib i bezprytulnykh ditei Zakon Ukrainy [Law of Ukraine on the basics of social protection of homeless persons and homeless children] vid 02.06.2005 p. № 2623-IV. (in Ukrainian) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15#Text>
13. Pro zatverdzhennia Typovoho polozhennia pro tseentr sotsialno-psykhologichnoi rehabilitatsii ditei:

postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy [On the approval of the Standard Regulation on the Center for Social and Psychological Rehabilitation of Children: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine] vid 28 sichnia 2004 r. N 87. (in Ukrainian) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2004-%D0%BF#Text>

14. Ofitsiynyi sait Ministerstva z pytan reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii Ukrainy [The official website of the Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine]. (in Ukrainian) URL: <https://minre.gov.ua/>

15. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib: Zakon Ukrainy [On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons: Law of Ukraine] vid 20 zhovtnia 2014 roku. № 1706-VII. (in Ukrainian) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

16. Pro zatverdzhennia Poriadku pryiomu na navchannia dlia zdobuttia vyshchoi osvity v 2023 rotsi: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy [On the approval of the Procedure for admission to higher education in 2023: order of the Ministry of Education and Science of Ukraine] vid 15.03.2023 № 276. (in Ukrainian) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0519-23#Text>

17. Pro zatverdzhennia Poriadku pryiomu dlia zdobuttia vyshchoi, fakhovoi peredvyshchoi ta profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity osib, yaki prozhyvaiut na tymchasovo okupovanii Rosiiskoiu Federatsiieiu terytorii Ukrainy: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy [On the approval of the Admission Procedure for obtaining higher, professional pre-higher and professional (vocational and technical) education of persons living in the territory of Ukraine temporarily occupied by the Russian Federation: order of the Ministry of Education and Science of Ukraine] vid 01 bereznia 2021 roku № 271. (in Ukrainian) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0505-21#Text>

Стаття надійшла до редакції: 6.11.2023

УДК 342.9

DOI: 10.36550/2522-9230-2023-15-195-198

Nataliia Chudyk

Doctor in Law,

Head of the Theory of Law and Constitutionalism Department,

West Ukrainian National University

e-mail: natali_ternopil@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0003-0649-2715>

FORMATION OF THE JUDICIARY IN UKRAINE: ADMINISTRATIVE AND LEGAL ASPECT

The article analyses and suggests the main areas for improvement of the administrative and legal aspect of formation of the judiciary in Ukraine.

From the scientific and practical aspects, the author analyses the key and fundamental legislative acts regulating the process of appointment of judges to their posts. This process should be viewed as a complex legal mechanism that includes provisions of various branches of legislation. Following the amendments to the legislation on the judicial system and the status of judges, a clear procedure for the appointment of judges has been established in Ukraine. The author proves that this appointment procedure is an important component of the legal status of judges. It is proposed to divide the appointment process into formal and qualification stages. The formal stages include the activities of the High Qualification Commission of Judges of Ukraine on the procedural aspect of appointment. The qualification stages include the verification and identification of various skills required to perform judicial duties. These stages include the passing of selection examinations, special training and qualification examinations.

Key words: justice, judiciary, court, authority of the judiciary, judge, ethical standards of judicial behaviour, selection of judicial candidates, judicial reform, appointment of judges, competence, lustration, integrity, judicial competition, efficiency of the justice system, professional training of judges.

Чудик Н. ФОРМУВАННЯ СУДДІВСЬКОГО КОРПУСУ В УКРАЇНІ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті проаналізовано та запропоновано основні напрями вдосконалення адміністративно-правового аспекту формування судівського корпусу в Україні.

З наукового та практичного аспектів здійснено аналіз ключових та основоположних законодавчих актів, які регулюють процес призначення суддів на посади. Цей процес слід розглядати як складний правовий механізм, що включає в себе положення різних галузей законодавства. Після внесення змін до законодавства про судову систему та статус суддів в Україні встановлено чітку процедуру призначення суддів. Доведено, що цей порядок призначення є важливою складовою правового статусу суддів. Запропоновано розділити процес призначення на формальні та кваліфікаційні стадії. До формальних відноситься діяльність Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з питань процедурного аспекту призначення. Кваліфікаційні етапи включають перевірку та виявлення різних необхідних навичок для здійснення судівських обов'язків. Ці етапи включають складання відбіркових іспитів, спеціальну підготовку та проходження кваліфікаційних іспитів.

Випуск 15. 2023

© Н.Чудик, 2023